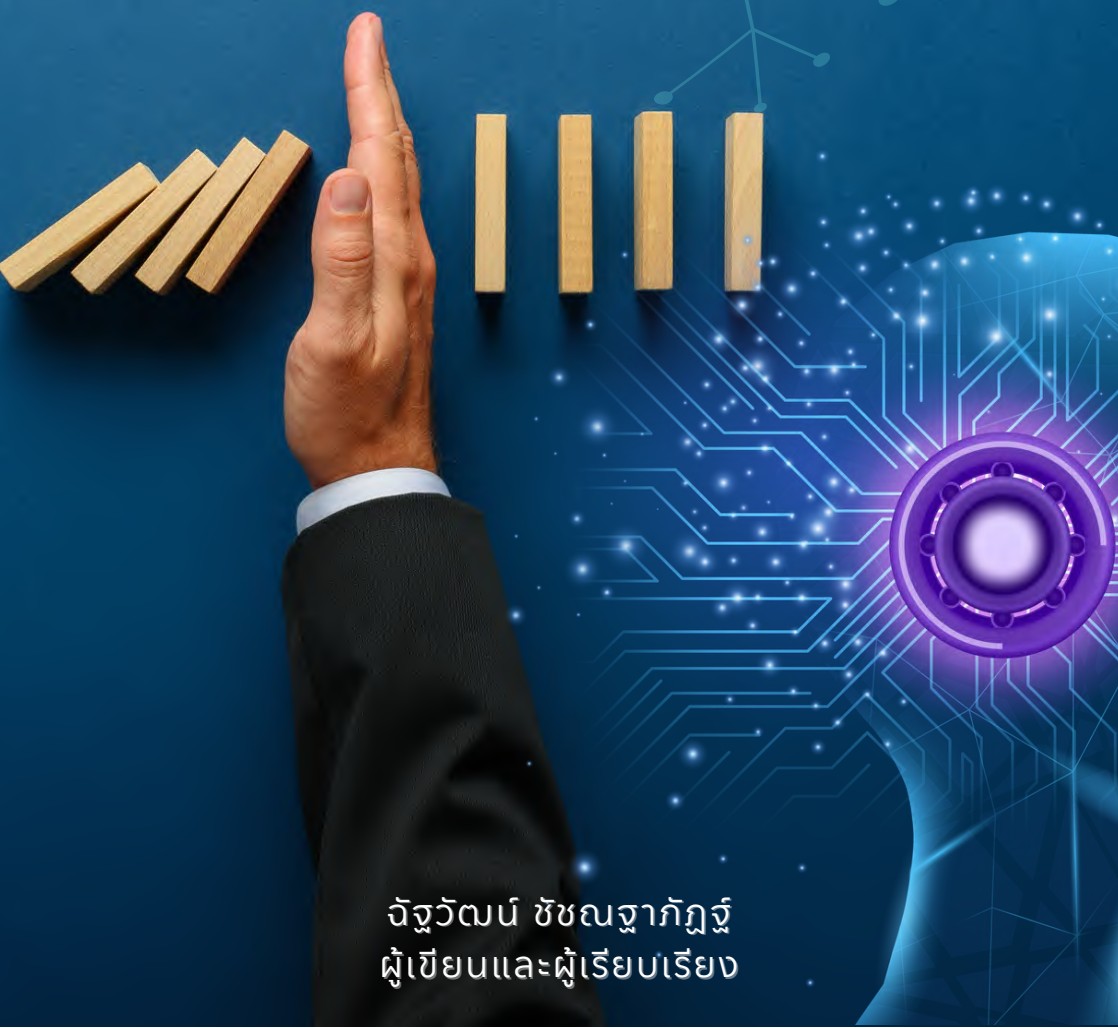

**MODERN PUBLIC ADMINISTRATION :
THEORIES, POLICY AND MANAGEMENT
IN THE DIGITAL AGE**

รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่

ทฤษฎี นโยบาย และการบริหารในยุคดิจิทัล

จิตวิวัฒน์ ชัชวาลภักดิ์
ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

ผู้เขียน

ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์

ออกแบบหน้าปก รูปเล่ม และพิสูจน์อักษร

PROTEXTS.COM

ปีที่พิมพ์: 2568 (2025)

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 100 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์

ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์

ISBN: 978-616-623-684-2

หน้า: 373

ลิขสิทธิ์ © 2568 ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์. สงวนลิขสิทธิ์

สถานที่พิมพ์:

PROTEXTS.COM

บริษัท แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด

103/11 ซอยกำแพงเพชร 6 ซ.5 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 02-575-1791 Website: www.Protexts.com E-mail: Protexts@hotmail.com

รายละเอียด: หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย และรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการยกระดับการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

หมายเหตุ: การนำเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่หรือดัดแปลงต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน

รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ทฤษฎี นโยบาย และการบริหารในยุคดิจิทัล

Modern Public Administration: Theories, Policies, and Governance in the Digital Era

หนังสือ รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่: ทฤษฎี นโยบาย และการบริหารในยุคดิจิทัล จัดทำขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารภาครัฐใน ศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ความรู้ด้านทฤษฎี แนวนโยบาย และการจัดการที่เหมาะสมกับบริบท ดิจิทัล ช่วยให้นักศึกษา นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในกลไกการบริหารสมัยใหม่ สามารถวิเคราะห์และออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์สังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

The book called Modern Public Administration: Theories, Policies, and Governance in the Digital Era. A person is ready to deal with the tech and social chances that are changing public work today. The aim is to teach about ideas, rules, and ways to run things that matter in today's world. The book helps student, scholar, and worker understand the digital world. The ways of modern government help people look at and make good, clear, and lasting rules that meet today's needs.

นายฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์
ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

คำนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ โลกาภิวัตน์ และการเคลื่อนไหวของสังคมที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การบริหารจัดการภาครัฐมีอาจอิงอยู่เพียงกับกรอบคิดเดิมอีกต่อไป หากแต่จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น ทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงาน วิธีคิด และความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หนังสือ รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่: ทฤษฎี นโยบาย และการบริหารในยุคดิจิทัล เล่มนี้ จึงถูกจัดทำขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนพัฒนาการของศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ในมิติที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับบริบทปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

รัฐประศาสนศาสตร์ไม่ใช่เพียงศาสตร์แห่งการบริหารงานของรัฐในเชิงเทคนิคหรือเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ “คุณค่า” ของการปกครองที่ดี ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมหรือธรรมาภิบาล ด้วยเหตุนี้ หนังสือเล่มนี้จึงมุ่งหวังจะทำหน้าที่เป็นทั้ง “แนวคิด” และ “แนวทาง” ในการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก อันรวมไปถึงปัจจัยด้านดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนโฉมระบบราชการในทุกระดับ

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 บทสำคัญ โดยเริ่มต้นจากการวางรากฐานของศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงทฤษฎี จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายไปสู่มิติใหม่ของการบริหารที่ทันสมัยและมีพลวัต ซึ่งครอบคลุมทั้งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การบริหารในสังคมไร้พรมแดน และการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วย

เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็นเชิงคุณค่าทางสังคมที่มีความสำคัญ เช่น ความยั่งยืน การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และการเปรียบเทียบระบบสวัสดิการของรัฐในระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมิติเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สิ่งที่ผู้อ่านจะได้จากหนังสือเล่มนี้ คือการมองเห็นภาพรวมของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะศาสตร์ที่ไม่หยุดนิ่ง แต่กำลังพัฒนาและเคลื่อนไหวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ทั้งจากแนวคิดของนักทฤษฎีคลาสสิก เช่น แมกซ์ เวเบอร์ ที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างและระบบราชการที่มีเหตุผล และเฟรดเดอริก เทย์เลอร์ ผู้บุกเบิกแนวทางการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ไปจนถึงแนวคิดใหม่ที่เน้น “มนุษย์เป็นศูนย์กลาง” หรือ Human-Centered Public Administration ซึ่งให้ความสำคัญกับความต้องการและประสบการณ์ของผู้รับบริการเป็นหลัก

ยิ่งไปกว่านั้น หนังสือเล่มนี้ยังให้ความสำคัญกับประเด็นการบริหารในยุคดิจิทัล ที่มีความซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความมั่นคงทางไซเบอร์ การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการประยุกต์ใช้ AI ในการกำหนดนโยบาย การให้บริการสาธารณะ และการพัฒนาระบบราชการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ประเด็นเกี่ยวกับ “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารภาครัฐที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยมีการนำเสนอกรณีศึกษาจากหลากหลายประเทศเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพความเชื่อมโยงของแนวคิดกับการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งกำลังกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารในยุคใหม่ที่ภาครัฐไม่สามารถผูกขาดการตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

เพื่อเสริมสร้างมิติทางความรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้ยังจัดทำภาคผนวกในหัวข้อ “การเปรียบเทียบบำเหน็จบำนาญข้าราชการระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ” เพื่อเปิดมุมมองด้านการบริหารสวัสดิการในระดับโลก โดยเฉพาะในบริบทของการปฏิรูประบบราชการที่คำนึงถึงความมั่นคงของข้าราชการและภาระทางการคลังของรัฐในระยะยาว

ขอเรียนให้ผู้อ่านทุกท่านทราบว่า ในหนังสือเล่มนี้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบท้ายบท (End-of-Chapter References) ซึ่งจะรวบรวมรายการอ้างอิงทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละบท ไว้ในตอนท้ายของบทนั้น ๆ เพื่อความสะดวกในการติดตามข้อมูลแหล่งที่มาและการสืบค้นเพิ่มเติม ผู้อ่านสามารถใช้รายการอ้างอิงเหล่านี้เป็นแนวทางในการศึกษาเชิงลึกต่อไป

ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความสนใจในงานเขียนชิ้นนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่: ทฤษฎี นโยบาย และการบริหารในยุคดิจิทัล จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้รัฐประศาสนศาสตร์ในโลกยุคใหม่ ทั้งในหมู่นักวิชาการ ข้าราชการ นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ต้องการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ในการจัดทำงานเขียนฉบับนี้ ผู้เขียนได้ใช้ Generative AI และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลสมัยใหม่ในการสังเคราะห์องค์ความรู้ เชื่อมโยงแนวคิดจากหลากหลายแหล่งข้อมูล ตลอดจนจัดเรียงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล เพื่อให้เนื้อหาตอบโจทย์ต่อบริบทสังคมในปัจจุบันและอนาคต

นายฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์
ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 ความหมายและพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์	
1.1 ความหมายและขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์	1
1.2 วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐประศาสนศาสตร์	12
1.3 บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง	26
บทที่ 2 ศิลปะแห่งการบริหารภาครัฐ แนวคิดและทฤษฎีสำคัญ	
2.1 แนวคิดระบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์	35
2.2 ทฤษฎีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเฟรดरिक เทย์เลอร์	55
2.3 แนวคิดการบริหารที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง	67
บทที่ 3 การบริหารในยุคดิจิทัล ความท้าทายและโอกาส	
3.1 ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการบริหารภาครัฐ	77
3.2 การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)	86
3.3 การบริหารความปลอดภัยทางไซเบอร์ในภาครัฐ	94
บทที่ 4 รัฐประศาสนศาสตร์ในโลกไร้พรมแดน	
4.1 การบริหารงานในยุคโลกาภิวัตน์	105
4.2 บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศต่อรัฐประศาสนศาสตร์	113
4.3 การจัดการปัญหาและโอกาสในบริบทข้ามพรมแดน	118
บทที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน	
5.1 การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน	125
5.2 บทบาทของภาคเอกชนในการสนับสนุนการบริหารภาครัฐ	141
5.3 ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จจากการมีส่วนร่วม	155
บทที่ 6 ธรรมาภิบาลในศตวรรษที่ 21	
6.1 แนวคิดและหลักการธรรมาภิบาล	175

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
6.2 ความโปร่งใสและความรับผิดชอบในองค์กรภาครัฐ	180
6.3 การปรับใช้ธรรมาภิบาลในยุคดิจิทัล	197
บทที่ 7 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ	
7.1 การพัฒนาทักษะของบุคลากรภาครัฐ	217
7.2 การสร้างแรงจูงใจและการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ	234
7.3 การบริหารความหลากหลายในที่ทำงาน	248
บทที่ 8 ศิลปะแห่งการกำหนดนโยบายสาธารณะ	
8.1 กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ	258
8.2 บทบาทของข้อมูลและการวิจัยในการกำหนดนโยบาย	269
8.3 การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายต่อประชาชน	280
บทที่ 9 ความยั่งยืนและการบริหารเชิงสิ่งแวดล้อม	
9.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทภาครัฐ	292
9.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน	302
9.3 การบริหารจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและระดับโลก	313
บทที่ 10 อนาคตของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง	
10.1 ทิศทางการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต	323
10.2 บทบาทของปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีใหม่	336
10.3 การเตรียมตัวของรัฐและองค์กรภาครัฐต่อความเปลี่ยนแปลง	348
ภาคผนวก	
การเปรียบเทียบบำเหน็จบำนาญข้าราชการระหว่างประเทศไทย กับต่างประเทศ	362

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 บทบาทและความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์	10
1.2 การเดินทางของรัฐประศาสนศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน	23
1.3 วงจรความยั่งยืนในการบริหารภาครัฐ	31
1.4 รัฐประศาสนศาสตร์: ความหมาย ขอบเขต และบทบาท	34
2.1 การปรับสมดุลระหว่างระบบราชการแบบดั้งเดิมและ ทันสมัยเพื่อความคล่องตัว	53
2.2 การประยุกต์ใช้การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์	65
2.3 การบริหารที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางเพื่อความสำเร็วยั่งยืน ในองค์กร	72
2.4 การเปรียบเทียบกรอบการบริหารจัดการของเวเบอร์และ เทย์เลอร์	76
3.1 ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการบริหารภาครัฐ	84
3.2 การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)	92
3.3 แนวทางการบริหารความปลอดภัยทางไซเบอร์ในภาครัฐ	100
3.4 การจัดลำดับความสำคัญเชิงกลยุทธ์ในการบริหารภาครัฐ ดิจิทัล	104
4.1 การบริหารงานในยุคโลกาภิวัตน์	111
4.2 บทบาทสำคัญขององค์กรระหว่างประเทศในการพัฒนา รัฐประศาสนศาสตร์	116
4.3 การจัดการปัญหาและโอกาสในยุคโลกาภิวัตน์ข้ามพรมแดน	121
4.4 การบริหารรัฐในโลกไร้พรมแดน	124
5.1 การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	140

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.2 บทบาทของภาคเอกชนในการสนับสนุนภาครัฐ	153
5.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนา	170
5.4 ความร่วมมือในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ	174
6.1 หลักธรรมาภิบาลพีระมิด	178
6.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การมริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ	196
6.3 ความท้าทายในการนำธรรมาภิบาลดิจิทัลมาใช้	212
6.4 ธรรมาภิบาลในศตวรรษที่ 21	216
7.1 การพัฒนาทักษะของบุคลากรภาครัฐ	232
7.2 กลยุทธ์การรักษาพนักงาน	246
7.3 ความหลากหลายในที่ทำงานเพื่อความสำเร็จและนวัตกรรม องค์กร	254
7.4 วงจรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ	257
8.1 ความท้าทายและแนวทางพัฒนา	268
8.2 พีระมิดนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล	278
8.3 องค์ประกอบของนโยบายที่ยั่งยืน	288
8.4 วงจรการกำหนดนโยบายสาธารณะ	291
9.1 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาครัฐ	300
9.2 การส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยเพื่อการจัดการทรัพยากร อย่างยั่งยืน	311
9.3 การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ	319
9.4 การบริหารเชิงสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน	322

บทที่ 1

ความหมายและพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรและนโยบายภาครัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีรากฐานมาจากแนวคิดการบริหารภาครัฐในอดีตและพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยเริ่มต้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการราชการแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นระบบระเบียบวินัยและความมีประสิทธิภาพ จนถึงยุคที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารที่โปร่งใส ปัจจุบันรัฐประศาสนศาสตร์ได้ผสมผสานความรู้จากหลายศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และจิตวิทยา เพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนของปัญหาสาธารณะ รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงการบริหารภาครัฐอย่างรวดเร็ว ศาสตร์นี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมยุคใหม่

1.1 ความหมายและขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์

ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐ หรือการบริหารงานในภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการดำเนินงาน โดยรัฐประศาสนศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐ อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล นโยบายสาธารณะ และกระบวนการทางการบริหารต่าง ๆ โดยนักวิชาการได้ให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ในหลากหลายแง่มุม เช่น

➤ **Woodrow Wilson (1887) การกำเนิดศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์** Woodrow Wilson ได้รับการยอมรับในฐานะผู้บุกเบิกศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ โดยในบทความชื่อ “The Study of Administration” เขาได้

กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญว่า รัฐประศาสนศาสตร์คือการศึกษากิจการบ้านของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นไปที่กระบวนการที่รัฐบาลใช้ในการจัดการกิจการสาธารณะ แนวคิดนี้เน้นการแยกบทบาทระหว่างการเมือง (politics) และการบริหาร (administration) ซึ่ง Wilson เชื่อว่าการบริหารควรเป็นพื้นที่ที่ปราศจากอิทธิพลทางการเมือง เพื่อให้เกิดความเป็นกลางและมีประสิทธิภาพมากที่สุด แนวคิดนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลให้ศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ได้รับการพัฒนาและยอมรับในฐานะวิชาการที่เป็นอิสระจากรัฐศาสตร์ Wilson ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการศึกษาการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาเทคนิคการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการงานของรัฐบาลในยุคนั้น ซึ่งแนวคิดของเขาถูกนำไปประยุกต์ใช้และกลายเป็นรากฐานในการบริหารงานราชการในหลายประเทศ

➤ **Luther Gulick (1937) การพัฒนาระบบการบริหารด้วย POSDCORB** Luther Gulick เป็นอีกหนึ่งนักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ โดยแนวคิด "POSDCORB" ซึ่งย่อมาจาก Planning (การวางแผน), Organizing (การจัดโครงสร้าง), Staffing (การจัดบุคลากร), Directing (การสั่งการ), Coordinating (การประสานงาน), Reporting (การรายงาน), และ Budgeting (การงบประมาณ) ถือเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายกระบวนการบริหารงานในทุกๆระดับ Gulick ได้เสนอว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่ง POSDCORB ไม่เพียงแต่ช่วยในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร แต่ยังช่วยสร้างมาตรฐานในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผลในองค์กร แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและนำไปประยุกต์ใช้ในหลายสถาบัน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น การประสานงาน (Coordinating) ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของ POSDCORB มีบทบาทสำคัญในการลดความซ้ำซ้อนในการทำงานระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ การจัดงบประมาณ (Budgeting) ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทรัพยากรขององค์กรถูกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

➤ **Nicholas Henry (1975) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนในรัฐประศาสนศาสตร์** Nicholas Henry ขยายขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์จากการมุ่งเน้นเฉพาะกระบวนการบริหารงานภายในองค์กรไปสู่การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน เขาเห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภายในระบบราชการ แต่ยังครอบคลุมถึงบทบาทของรัฐในการสร้างความสัมพันธ์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน Henry มองว่าความสำเร็จของการบริหารรัฐขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐในการเชื่อมโยงนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม แนวคิดนี้นำไปสู่การพัฒนากรอบการศึกษาที่มุ่งเน้นการเพิ่มบทบาทของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ รวมถึงการประเมินประสิทธิภาพของรัฐในมิติทางสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (public participation) ซึ่งช่วยให้รัฐบาลสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดของ Woodrow Wilson, Luther Gulick และ Nicholas Henry สะท้อนถึงการพัฒนาของศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน โดย Wilson เน้นการแยกบทบาทการเมืองและการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ Gulick เน้นการจัดการด้วยกรอบแนวคิด POSDCORB และ Henry เน้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งทั้งสามแนวคิดยังคงมีความสำคัญต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

ขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์ ขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์มีการพัฒนาไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ ดังนี้

➤ **การบริหารงานภาครัฐ** การบริหารงานภาครัฐเป็นส่วนสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีบทบาทหลักในการสร้างความเป็นระเบียบและควมมีประสิทธิภาพในการบริการประชาชน โดยการบริหารงานภาครัฐครอบคลุมกิจกรรมหลายด้าน เช่น การจัดการงบประมาณ การวางแผน

เชิงยุทธศาสตร์ การจัดสรรทรัพยากร และการกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐ ตัวอย่างที่สำคัญคือการบริหารงบประมาณที่ต้องโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรของรัฐถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน นอกจากนี้ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ยังช่วยกำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาประเทศ

➤ **นโยบายสาธารณะ** นโยบายสาธารณะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน การกำหนดนโยบายสาธารณะต้องอาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ที่รอบด้าน โดยกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกลยุทธ์ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล นโยบายที่สำคัญ เช่น นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ นโยบายสาธารณสุขที่เน้นการดูแลสุขภาพประชาชน และนโยบายการศึกษาที่สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

➤ **ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน** ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและการสนับสนุนต่อการบริหารงานของรัฐบาล การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐและประชาชนครอบคลุมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การให้บริการที่โปร่งใส และการรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการจัดให้มีกระบวนการประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ การให้บริการประชาชนในลักษณะ e-Government ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความโปร่งใสและการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก

➤ **การบริหารงานทรัพยากรบุคคลในภาครัฐ** ทรัพยากรบุคคลถือเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จของการบริหารงานภาครัฐ การบริหารทรัพยากรบุคคลในภาครัฐจึงเน้นการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของพนักงาน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและการประเมินผลการทำงานอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการให้บริการประชาชน

➤ **การบริหารจัดการภายในองค์กร** การบริหารจัดการในระดับองค์กรเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การจัดการภายในองค์กรเน้นการสื่อสารภายในที่ชัดเจน การกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์กร และการบริหารความขัดแย้งอย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การสร้างทีมงานที่มีความสามารถและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

➤ **การบริหารจัดการภาครัฐระดับท้องถิ่น** การบริหารจัดการภาครัฐในระดับท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เน้นการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน เช่น การจัดการขยะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจในชุมชน การทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ในมิติที่หลากหลาย และบทบาทของรัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างเป็นระบบ

การเปลี่ยนแปลงของขอบเขตรัฐประศาสนศาสตร์ ขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์มีการพัฒนาไปตามยุคสมัย สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนี้

➤ **ยุคแรก การมุ่งเน้นประสิทธิภาพ** ในช่วงเริ่มต้นของรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดสำคัญคือการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการบริหาร โดยมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรทั้งมนุษย์และวัตถุให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดด้วยต้นทุนต่ำที่สุด หลักการสำคัญในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของเฟรเดอริก วินสโลว์ เทย์เลอร์ (Frederick Winslow Taylor) ซึ่งเน้นการศึกษากระบวนการทำงานอย่างละเอียดเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ อีกทั้งยังนำแนวคิดการแบ่งงาน (Division of Labor) และการจัดการแบบมีโครงสร้างชัดเจนมาใช้ เพื่อให้ทุกขั้นตอนในระบบราชการดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบและลดความสูญเสียที่ไม่

จำเป็น ในยุคนี้ รัฐประศาสนศาสตร์ยังมุ่งเน้นการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการทางการบริหาร เช่น การจัดทำงบประมาณแบบสมเหตุสมผล (Rational Budgeting) การควบคุมงานผ่านมาตรฐานการทำงาน และการนาระบบบัญชีการเงินที่โปร่งใสมาบริหาร ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบราชการที่คุ้มค่า ลดความสิ้นเปลือง และตอบสนองความต้องการของรัฐและประชาชนในระดับพื้นฐาน

➤ **ยุคกลาง การให้ความสำคัญกับประชาชน** เมื่อเข้าสู่ยุคกลางของการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ย้ายจุดสนใจจากระบบและกระบวนการมาสู่ประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับบริการโดยตรง แนวคิดที่เกิดขึ้นในยุคนี้เรียกว่า **"New Public Administration"** ที่เน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหาร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม หลักการสำคัญในยุคนี้คือการเข้าถึงบริการสาธารณะ (Public Access) โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางในสังคม เช่น ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนจะได้รับบริการที่เป็นธรรมและครอบคลุม การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) กลายเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงาน โดยประชาชนไม่เพียงแต่เป็นผู้รับบริการเท่านั้น แต่ยังมามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและกำหนดนโยบายด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในยุคนี้คือการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนในระบบราชการ อีกทั้งยังมีการพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่านเวทีสาธารณะและการสำรวจความคิดเห็น เพื่อสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

➤ **ยุคปัจจุบัน การบริหารเชิงกลยุทธ์** ในยุคปัจจุบัน การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ได้ขยายขอบเขตและบทบาทของตนเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก หนึ่งในแนวคิดที่สำคัญในยุคนี้คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Administration) ซึ่งเน้นการวางแผนระยะยาว การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมาย ปัญหาระดับโลก

เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความขัดแย้งระหว่างประเทศ ได้ส่งผลให้รัฐประศาสนศาสตร์ต้องปรับตัวเพื่อจัดการกับปัญหาเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในระบบราชการ เช่น การจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการให้บริการของหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ การบริหารจัดการแบบเครือข่าย (Network Governance) ยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ในยุคนี้ การพัฒนาบุคลากรรัฐให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การอบรมทักษะใหม่ (Reskilling) และการสร้างความรู้ความเข้าใจในปัญหาระดับโลก เป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่อาจมองข้าม รัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันจึงเป็นมากกว่าการบริหารทรัพยากร แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับประชาชนและสังคมโดยรวม

บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

➤ **การใช้เทคโนโลยีในงานบริหาร** ในรัฐประศาสนศาสตร์ยุคใหม่ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนากระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัย ระบบ e-Government เป็นตัวอย่างสำคัญของการปรับใช้เทคโนโลยีในภาครัฐ ซึ่งครอบคลุมการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การยื่นแบบฟอร์มทางราชการ การชำระภาษี หรือการขอรับบริการสาธารณะต่างๆ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อนและลดการใช้เอกสารกระดาษ ช่วยเพิ่มความสะดวกให้กับประชาชนและลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐ นอกจากนี้ การนำ Big Data Analytics มาใช้ยังช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในเชิงนโยบายได้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างเช่น การใช้ข้อมูลประชากรในการวางแผนการพัฒนาชุมชน หรือการใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมในการพยากรณ์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เทคโนโลยีในงานบริหารยังรวมถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Internet of Things (IoT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน

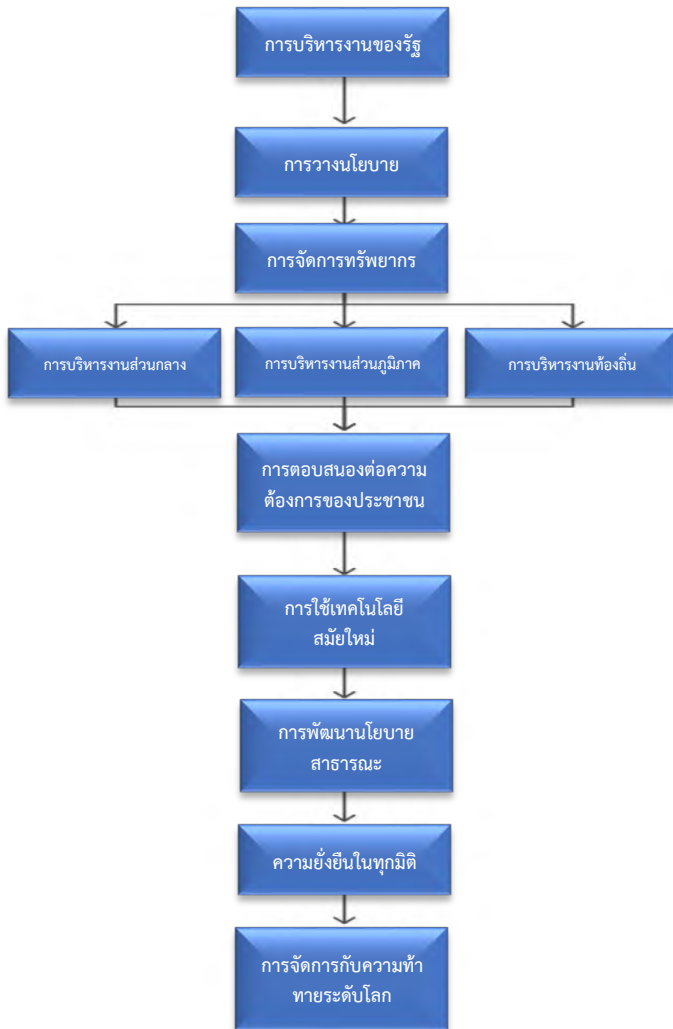
เช่น การจัดการจราจรผ่านระบบอัจฉริยะ หรือการเฝ้าระวังภัยพิบัติผ่านเซ็นเซอร์ในพื้นที่เสี่ยงภัย

➤ **การบริหารงานในภาวะวิกฤต** รัฐประศาสนศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการจัดการและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์วิกฤต การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการที่ภาครัฐต้องรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน การออกมาตรการควบคุมโรค เช่น การปิดเมือง (lockdown) และการกระจายวัคซีนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานในภาวะวิกฤต นอกจากนี้ การฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องอาศัยการวางแผนที่รอบคอบ เช่น การออกมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อย การสนับสนุนเงินช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกระตุ้นการจ้างงาน อีกหนึ่งบทบาทสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ในภาวะวิกฤตคือการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งครอบคลุมการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟู เช่น การวางแผนจัดการน้ำท่วม การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการสร้างชุมชนให้มีความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติในอนาคต

➤ **การสร้างความยั่งยืนในสังคม** ในปัจจุบัน การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ได้ขยายขอบเขตเพื่อให้ครอบคลุมถึงการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญ เช่น การสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด การปลูกป่า การบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รัฐบาลยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว และการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่องค์กรที่มีนโยบายด้านความยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Growth) ยังเป็นเป้าหมายสำคัญที่เน้นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เช่น การสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอาชีพให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การสร้างระบบสวัสดิการที่

ครอบคลุม และการออกนโยบายที่ช่วยกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ความยั่งยืนในสังคมจึงเป็นผลจากการบริหารจัดการที่บูรณาการระหว่างความต้องการของประชาชนในปัจจุบันและการคำนึงถึงทรัพยากรสำหรับคนรุ่นต่อไป

สรุป รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ รัฐ โดยครอบคลุมการวางนโยบาย การจัดการทรัพยากร และการบริหารงาน ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ไปจนถึงท้องถิ่น ศาสตร์นี้มีความสำคัญต่อการสร้างกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้รัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและความเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างเหมาะสม ขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์ยังปรับเปลี่ยนไปตามสภาพ สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหาร รัฐประศาสนศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเป็นเครื่องมือในการสร้างนโยบาย สาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนในทุกมิติ เช่น การส่งเสริมความเท่าเทียม การแก้ไขปัญหาความยากจน และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีในรัฐประศาสนศาสตร์ยังช่วย เสริมสร้างความสามารถของภาครัฐในการจัดการกับความท้าทายระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ และการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤต

ภาพที่ 1.1 บทบาทและความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์

อ้างอิง

- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). *รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก*. อัญญา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรกรณ์ ศิริประกอบ. (2554). องค์การมหาชนกับการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐของไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 9(2), 85-102.
- พงษ์ศักดิ์ พยัคฆวิเชียร. (2552). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ศิริพร จิระเศรษฐสิริ. (2551). *นโยบายสาธารณะ: แนวคิดและการวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- สุทธิชัย ทองรักษ. (2553). *รัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ: กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารการบริหารรัฐกิจ*, 11(3), 99-114.
- Bryson, J., & George, B. (2020). Strategic management in public administration. In *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Oxford University Press.
- Gulick, L., & Urwick, L. (Eds.). (1937). *Papers on the science of administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Henry, N. (1975). Paradigms of public administration. *Public Administration Review*, 35(4), 378–386.
- Molobela, T. T. (2023). E-government and public administration: Navigating through the public administration paradigm of governance to make sense of e-governance. *International Journal of Social Science Research and Review*, 6(8), 340–351.
- Mukonza, R. M. (2014). E-governance: A new paradigm in public administration. *Journal of Public Administration*, 49(2), 499–511.
- Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. New York: Harper & Brothers.
- Wilson, W. (1887). The study of administration. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197–222.

1.2 วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐประศาสนศาสตร์

รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดการทรัพยากรสาธารณะ ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยมีรากฐานจากหลายวัฒนธรรมและระบบการปกครองที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

➤ **ยุคโบราณ รากฐานของการปกครอง** แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารในยุคโบราณมีจุดเริ่มต้นในอารยธรรมโบราณต่างๆ ทั่วโลก โดยแนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงแต่นำไปสู่การสร้างระบบการปกครองและการจัดการรัฐ แต่ยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการปฏิบัติในการบริหารในยุคปัจจุบันด้วย ตัวอย่างที่เด่นชัดได้แก่แนวคิดจากจีน อินเดีย กรีก และโรมัน

✓ **จีน** ในอารยธรรมจีนโบราณ แนวคิดด้านการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมากในยุคราชวงศ์โจวและฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ ขงจื้อ (Confucianism) และ อันเฟยจื้อ (Legalism) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักการปกครองของจีน แนวคิดของขงจื้อให้ความสำคัญกับคุณธรรม (Virtue) และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยผ่านความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน ผู้ปกครองที่ดีควรมีคุณธรรมและแสดงตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ประชาชนปฏิบัติตาม ส่วนแนวคิดของอันเฟยจื้อเน้นการบริหารผ่าน กฎหมายและระเบียบ (Rule of Law) โดยเชื่อว่ามนุษย์โดยธรรมชาติมักแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น การจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องใช้กฎหมายที่ชัดเจนและการลงโทษที่เข้มงวดเพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดทั้งสองนี้กลายเป็นรากฐานสำคัญของระบบราชการจีนที่มีอิทธิพลต่อมาหลายศตวรรษ

✓ **อินเดีย** ในอินเดียโบราณ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐสะท้อนผ่านตำราที่เรียกว่า อรรถศาสตร์ (Arthashastra) ซึ่งเขียนขึ้นโดย ฌานักยะ (Chanakya) หรือที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า กาอุฏลียะ (Kautilya) ตำราเล่มนี้ถือเป็นหนึ่งในตำราที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการปกครองและการจัดการใน

ยุคโบราณ โดยเนื้อหาในตำราครอบคลุมการบริหารทรัพยากร การเก็บภาษี การจัดการเศรษฐกิจ การทูต และการทหาร ตำราอรรถศาสตร์เน้นว่า ผู้ปกครองต้องมี ปัญญา (Wisdom) และใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อรักษา เสถียรภาพของรัฐ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจของรัฐผ่านการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

✓ **กรีก** ในอารยธรรมกรีกโบราณ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารมี จุดเด่นอยู่ที่การกำเนิดของ ประชาธิปไตย (Democracy) ผ่านระบบ เมืองรัฐ (City-States) เช่น เอเธนส์ ซึ่งเป็นตัวอย่างสำคัญของการปกครองโดยประชาชน ระบบการบริหารของเอเธนส์เน้นการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการตัดสินใจและการเลือกผู้นำ แนวคิดของนักปรัชญากรีก เช่น เพลโต (Plato) และ อริสโตเติล (Aristotle) ยังมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานด้านปรัชญา การเมืองและการปกครอง เพลโตมองว่าผู้นำควรมีความรู้และคุณธรรมสูงสุดเพื่อ บริหารรัฐได้อย่างยุติธรรม ส่วนอริสโตเติลเน้นการสร้างสมดุลระหว่างความ ต้องการของประชาชนและเสถียรภาพของรัฐ

✓ **โรมัน** ในอารยธรรมโรมัน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐได้รับการ พัฒนาไปอีกขั้น โดยเฉพาะการจัดตั้งระบบ สาธารณรัฐ (Republic) และการสร้าง โครงสร้างการบริหารรัฐ (Administrative Structure) ที่ชัดเจน โรมันได้พัฒนาระบบกฎหมายที่เข้มแข็ง เช่น กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Twelve Tables) ซึ่งกลายเป็นรากฐานสำคัญของระบบกฎหมายในยุโรปในภายหลัง การปกครองของโรมันยังมีการแบ่งหน้าที่และอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ แนวคิดเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามสร้างความ สมดุลระหว่างอำนาจของผู้นำกับความต้องการของสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารในยุคโบราณจากอารยธรรมจีน อินเดีย กรีก และโรมัน แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและความลึกซึ้งในวิธีการจัดการรัฐ และสังคม แนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลในยุคของตนเอง แต่ยังกลายเป็น

พื้นฐานสำหรับการพัฒนาแนวคิดการบริหารในยุคใหม่ที่ยังคงมีการศึกษาและปรับใช้ในปัจจุบัน

➤ **ยุคกลาง การปกครองผ่านศาสนาและขุนนาง** ยุคกลาง (ค.ศ. 500-1500) เป็นช่วงเวลาที่การปกครองในยุโรปและภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกได้รับอิทธิพลอย่างมากจากศาสนาและระบบการจัดการที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค ระบบการปกครองในยุคนี้มีลักษณะเฉพาะตัวที่สะท้อนถึงความเชื่อ วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางการจัดการของแต่ละสังคม

✓ **ยุโรป อิทธิพลของศาสนจักรคาทอลิก** ในยุโรป ศาสนจักรคาทอลิกมีบทบาทสำคัญในด้านการปกครองและการจัดการสังคม ศาสนจักรไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันที่มีอำนาจในการปกครองและกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ พระสันตปาปาและบิชอปทำหน้าที่บริหารทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค โดยมีหน้าที่ตัดสินคดีความทางศาสนา รวมถึงกำกับดูแลการเก็บภาษีศาสนา (Tithe) ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของศาสนจักร อำนาจของศาสนจักรแผ่ขยายครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย ศาสนา และการศึกษา ตัวอย่างสำคัญคือบทบาทของศาสนจักรในยุคจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire) ที่ศาสนจักรและจักรพรรดิร่วมกันปกครอง โดยมักเกิดข้อขัดแย้งในเรื่องอำนาจระหว่างกัน

✓ **อิสลาม การปกครองตามกฎหมายชารีอะห์** ในภูมิภาคอาหรับ การปกครองในยุคกลางอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายอิสลาม (Sharia Law) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์อัลกุรอานและหะดีษ (Hadith) กฎหมายชารีอะห์ครอบคลุมทั้งด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ การจัดการด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และการคลังในจักรวรรดิอิสลาม เช่น อุมัยยัด (Umayyad Caliphate) และอับบาซิด (Abbasid Caliphate) ได้รับการพัฒนาอย่างซับซ้อน โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการการเก็บภาษีและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตัวอย่างหนึ่งคือการบริหารเมืองแบกแดดในยุคอับบาซิด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าและการศึกษา การพัฒนา

ระบบธนาคารและการแลกเปลี่ยนเงินตราก็เป็นตัวอย่างของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนระบบการปกครอง

✓ **จีน ระบบสอบจอหงวน** ในประเทศจีน ราชวงศ์ถัง (Tang Dynasty) และราชวงศ์ซ่ง (Song Dynasty) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ หนึ่งในนวัตกรรมสำคัญคือระบบสอบจอหงวน (Civil Service Examination System) ซึ่งใช้การสอบเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ ระบบนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้และความสามารถมาทำงานในภาครัฐ โดยเน้นการทดสอบความรู้ด้านปรัชญาขงจื้อ (Confucianism) และการบริหารจัดการ ระบบนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในยุคต่อมา เนื่องจากช่วยสร้างความโปร่งใสและความยุติธรรมในกระบวนการคัดเลือกบุคลากร นอกจากนี้ การบริหารในยุคราชวงศ์ถังและซ่งยังเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างระบบชลประทาน การค้าทางทะเล และการพัฒนาการศึกษา

ยุคกลางเป็นช่วงเวลาที่การปกครองได้รับอิทธิพลจากศาสนาและการจัดการแบบเฉพาะของแต่ละภูมิภาค ศาสนจักรคาทอลิกในยุโรปเน้นบทบาทศาสนาในการปกครอง จักรวรรดิอิสลามในภูมิภาคอาหรับเน้นการจัดการตามกฎหมายชารีอะห์ และจีนพัฒนาระบบราชการด้วยการสอบจอหงวน ระบบเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในแนวทางการบริหารและการปกครองในยุคกลางที่ยังคงส่งผลมาถึงยุคปัจจุบัน

➤ **ยุคเรอเนซองส์และการปฏิวัติ** การเปลี่ยนแปลงแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเรอเนซองส์และยุคแห่งการปฏิวัติ

✓ **ยุคเรอเนซองส์ (ค.ศ. 1300-1600) ความสนใจในวิทยาศาสตร์และมนุษยนิยม** ยุคเรอเนซองส์เป็นช่วงเวลาสำคัญที่โลกตะวันตกเกิดการตื่นตัวทางปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง ความสนใจในวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และมนุษยนิยม (Humanism) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อแนวคิดเดิมเกี่ยวกับการปกครองและการบริหารรัฐ หนึ่งในนักคิดที่มี

บทบาทสำคัญในยุคนี้คือ นิโคโล มาเคียเวลลี (Niccolò Machiavelli) ผู้เขียนหนังสือ The Prince ซึ่งถือเป็นหนึ่งในตำรารัฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ มาเคียเวลลีได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่เน้นความมั่นคงของรัฐและการรักษาอำนาจ โดยให้ความสำคัญกับความเป็นจริงทางการเมืองมากกว่าคุณธรรม มาเคียเวลลีเชื่อว่าผู้นำควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ และใช้วิธีการใดก็ตามที่จำเป็นเพื่อรักษาอำนาจและความสงบเรียบร้อย แม้ว่าจะต้องขัดกับจริยธรรมในบางครั้งก็ตาม แนวคิดนี้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางนโยบายของรัฐในยุคต่อมา ยุคเรอเนซองส์ยังส่งเสริมความสนใจในเรื่องสิทธิของปัจเจกชนและบทบาทของมนุษย์ในสังคม ซึ่งแตกต่างจากยุคกลางที่เน้นศาสนาและระบบศักดินา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ในยุคนี้ เช่น งานของกาลิเลโอ กาลิเลอี (Galileo Galilei) และเลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci) ได้กระตุ้นให้เกิดแนวคิดที่เป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น แนวทางเหล่านี้ไม่ได้เพียงส่งผลต่อศิลปะและวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงการบริหารรัฐด้วย เช่น การวางรากฐานระบบราชการที่มีระเบียบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

✓ **ยุคแห่งการปฏิวัติ เสรีนิยมและประชาธิปไตย** การปฏิวัติอังกฤษในศตวรรษที่ 17 และการปฏิวัติอเมริกาในศตวรรษที่ 18 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ช่วยให้แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ก้าวหน้าไปอีกขั้น แนวคิดเสรีนิยมและประชาธิปไตยเริ่มเข้ามามีบทบาท โดยเฉพาะในงานเขียนของนักปรัชญาการเมือง เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) ผู้ซึ่งเน้นความสำคัญของสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) เช่น ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน ล็อกเชื่อว่ารัฐมีหน้าที่หลักในการปกป้องสิทธิของประชาชน และอำนาจของรัฐควรมีขอบเขตที่ชัดเจนผ่านกลไกการแบ่งแยกอำนาจ แนวคิดของล็อกได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญและการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น การกำหนดอำนาจที่สมดุลระหว่างสถาบันต่าง ๆ และการยอมรับความชอบธรรมของการปกครองที่ขึ้นอยู่กับความยินยอมของประชาชน นอกจากนี้ การปฏิวัติ

อเมริกายังช่วยวางแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ เช่น การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1776 ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเสรีภาพและความเสมอภาค ในยุคเดียวกัน การปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ก็เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญที่เปลี่ยนโฉมแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ ด้วยการเน้นแนวคิดเรื่องสิทธิของพลเมือง ความเสมอภาค และการลดบทบาทของชนชั้นปกครอง แนวคิดเหล่านี้ช่วยปูทางไปสู่การปกครองที่โปร่งใสและเน้นความรับผิดชอบต่อประชาชน

ผลกระทบต่อรัฐประศาสนศาสตร์ยุคใหม่ การเปลี่ยนแปลงในยุคเรอเนซองส์และยุคแห่งการปฏิวัติได้วางรากฐานสำคัญให้กับรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคต่อมา โดยเน้นความสำคัญของการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การคำนึงถึงสิทธิของประชาชน และการสร้างกลไกทางการเมืองที่โปร่งใสและเป็นธรรม แนวคิดเหล่านี้ยังคงเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในปัจจุบัน

➤ **ยุคสมัยใหม่ การวางรากฐานของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะวิชาการ** ในศตวรรษที่ 19 รัฐประศาสนศาสตร์ได้รับการพัฒนาจากการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ไปสู่วิชาการที่มีความเป็นเอกเทศ โดยได้รับอิทธิพลจากเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในยุคนั้น ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการหลายท่านที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานให้กับรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ งานของวูดโรว์ วิลสัน การเริ่มต้นรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะวิชาการที่เป็นเอกเทศ ผลงานของเขาในบทความ “The Study of Administration” ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1887 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการวางรากฐานรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ วิลสันเสนอแนวคิดที่ปฏิวัติวิธีการบริหารราชการ โดยเสนอให้แยกการเมืองออกจากการบริหาร เขาเชื่อว่าการบริหารควรมีลักษณะเป็นกลางและปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม วิลสันยังเน้นการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และความรู้เชิงเทคนิคในการจัดการองค์การราชการ ซึ่งเป็น

แนวคิดที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ทฤษฎีองค์กรแบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์ ระบบราชการในฐานะเครื่องมือสำคัญ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จากเยอรมนี ได้พัฒนาทฤษฎีองค์กรแบบราชการ (Bureaucracy) ซึ่งกลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์ระบบราชการในยุคสมัยใหม่ เวเบอร์เน้นย้ำหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

✓ การแบ่งงาน (Division of Labor) การจัดโครงสร้างงานให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

✓ การจัดโครงสร้างลำดับชั้น (Hierarchy) การกำหนดลำดับอำนาจที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการควบคุมและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

✓ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Rule-based Operations) การดำเนินการภายใต้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ

✓ ความเป็นกลางทางการเมือง (Political Neutrality) เจ้าหน้าที่รัฐต้องวางตนเป็นกลางและไม่ยึดติดกับอุดมการณ์หรือผลประโยชน์ทางการเมือง เวเบอร์เห็นว่าระบบราชการเป็นรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับการจัดการองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งเหมาะสมกับยุคที่มีความซับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น

➤ การปฏิวัติอุตสาหกรรม แรงขับเคลื่อนของการบริหารสมัยใหม่

ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาทางเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรไอน้ำ การผลิตในโรงงาน และการขยายตัวของเมือง ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรสาธารณะกลายเป็นสิ่งสำคัญยิ่งขึ้น รัฐบาลต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่ซับซ้อนและหลากหลายของสังคม การปฏิรูปการบริหารและการพัฒนาแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการสาธารณะ เช่น การจัดการน้ำ การสาธารณสุข และการคมนาคม ดังนั้น การพัฒนาของรัฐประศาสนศาสตร์ใน

ศตวรรษที่ 19 ได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากผลงานของวูดโรว์ วิลสัน แมกซ์ เวเบอร์ และบริบทของยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม แนวคิดเหล่านี้ได้วางรากฐานที่มั่นคงให้กับรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะวิชาการที่มีเอกเทศและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อการบริหารและการปกครองในยุคปัจจุบัน

➤ **ยุคหลังสงครามโลก การขยายตัวของรัฐประศาสนศาสตร์** หลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐประศาสนศาสตร์ได้มีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญทั้งในแง่แนวคิดและการปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติการพัฒนา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีใหม่ ๆ ได้ถูกนำเสนอและนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในระบบราชการและการบริหารรัฐ การบริหารเชิงพัฒนา (Development Administration) ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน การขาดโครงสร้างพื้นฐาน และความจำเป็นในการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แนวคิด การบริหารเชิงพัฒนา (Development Administration) ได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ โดยมุ่งเน้นไปที่การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนา แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการพัฒนาอย่างมาก การบริหารเชิงพัฒนาเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน รวมถึงการจัดการนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม รัฐประศาสนศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Public Administration) ทฤษฎีใหม่ ๆ ในรัฐประศาสนศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่สองเน้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในระบบราชการ โดยนักคิดสำคัญอย่าง Herbert Simon ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจในองค์กร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในระบบราชการ แนวคิด bounded rationality ของ Simon ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจ

ของมนุษย์นั้นไม่ได้สมบูรณ์แบบ แต่ถูกจำกัดด้วยข้อมูลที่มีอยู่ เวลา และความสามารถในการประมวลผลข้อมูล แนวคิดนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถออกแบบระบบที่เหมาะสมเพื่อลดข้อจำกัดและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานในระบบราชการ

➤ **การปฏิรูประบบราชการ (Bureaucratic Reform)** หลังสงครามโลกครั้งที่สอง การเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงระบบราชการได้รับความสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศตะวันตก แนวคิด New Public Management (NPM) เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อจำกัดของระบบราชการแบบดั้งเดิม ซึ่งมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และเต็มไปด้วยการทุจริต NPM มุ่งเน้นการนำแนวคิดและวิธีการของภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐ เช่น การจัดการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Results-Oriented Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นประสิทธิภาพ และการสร้างระบบความรับผิดชอบในองค์กร การเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยให้ระบบราชการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและโปร่งใสมากขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในรัฐประศาสนศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่สองสะท้อนถึงการปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ในระดับโลกและระดับประเทศ การบริหารเชิงพัฒนา รัฐประศาสนศาสตร์เชิงพฤติกรรม และการปฏิรูประบบราชการล้วนเป็นแนวทางที่สำคัญในการปรับปรุงระบบราชการเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาทฤษฎีและแนวคิดใหม่ ๆ ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ระบบราชการสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในยุคปัจจุบัน

➤ **ยุคปัจจุบัน ความท้าทายในศตวรรษที่ 21** ในศตวรรษที่ 21 รัฐประศาสนศาสตร์ได้เผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ความท้าทายเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาการบริหารจัดการในภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนอง

ต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของประชาชนและสังคมโลก โดยความท้าทายสำคัญในรัฐประศาสนศาสตร์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

✓ **การบริหารดิจิทัล** การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบราชการ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบราชการที่เรียกว่า e-Government การบริหารดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการประชาชน ทำให้การดำเนินงานมีความรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้รัฐบาลสามารถวิเคราะห์แนวโน้มและปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การคาดการณ์ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดนโยบายที่ตอบโต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การบริหารดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายด้านความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว ซึ่งต้องการมาตรการจัดการที่เหมาะสม

✓ **การบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน** ในยุคที่โลกเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น การระบาดของโรคโควิด-19 ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมและแผ่นดินไหว หรือความขัดแย้งระหว่างประเทศ รัฐบาลจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการภาวะฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการวิกฤตต้องอาศัยการวางแผนที่เป็นระบบ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าผ่านการจำลองสถานการณ์และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การสื่อสารที่ชัดเจนและรวดเร็วกับประชาชนยังช่วยลดความตื่นตระหนกและสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการของรัฐ

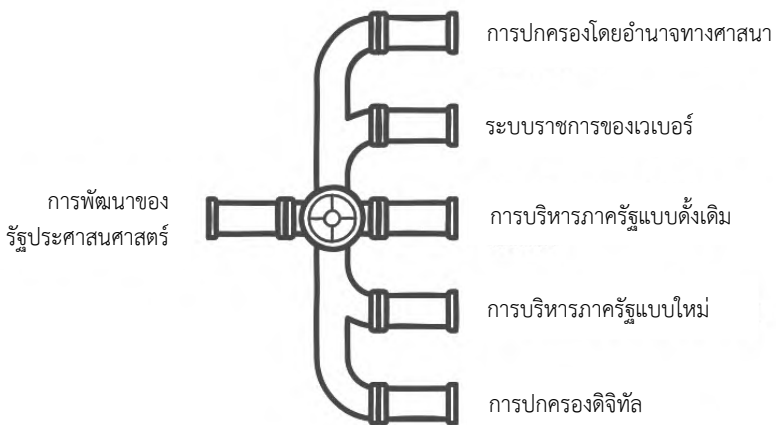
✓ **การบริหารที่ยั่งยืน** การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การบริหารที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในยุคปัจจุบัน แต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่ออนาคต เช่น การลด

การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดการขยะอย่างเป็นระบบ และการส่งเสริมพลังงานทดแทน นอกจากนี้ การบริหารที่ยั่งยืนยังต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมในทุกภาคส่วน

✓ **การมีส่วนร่วมของประชาชน** การส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นแนวทางสำคัญที่เน้นบทบาทของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และสร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหารภาครัฐ วิธีการต่าง ๆ เช่น การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจากประชาชน เป็นตัวอย่างของเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ยังช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และสร้างสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การบริหารดิจิทัล การจัดการภาวะฉุกเฉิน การบริหารที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่รัฐต้องให้ความสำคัญเพื่อสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันและอนาคต

สรุป วิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่การปกครองโดยอำนาจทางศาสนาในยุคโบราณที่อาศัยหลักศีลธรรมและความเชื่อทางจิตวิญญาณเป็นศูนย์กลางของการบริหารรัฐ ไปจนถึงการเกิดขึ้นของชาติที่ใช้กฎหมายและระบบราชการเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ ต่อมาในยุคอุตสาหกรรม แนวคิดการบริหารแบบระบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ได้รับความนิยม โดยเน้นความมีเหตุผล โครงสร้างลำดับชั้น และกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐ เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แบบ

ดั้งเดิมเริ่มถูกตั้งคำถาม นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration) ที่ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น หลังจากนั้น การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management - NPM) ได้เกิดขึ้น โดยเน้นการนำแนวคิดของภาคเอกชน เช่น การบริหารเชิงผลลัพธ์ การแข่งขัน และการมุ่งเน้นลูกค้าเข้ามาใช้ในการบริหารรัฐ ปัจจุบัน แนวคิดการบริหารภาครัฐได้พัฒนาไปสู่ยุคดิจิทัล (Digital Governance) ซึ่งใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ภาพที่ 1.2 การเดินทางของรัฐประศาสนศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน

รัฐประศาสนศาสตร์มีวิวัฒนาการที่สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งออกเป็นหลายช่วงเวลา ดังนี้

✓ **ยุคแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม:** เริ่มต้นจากบทความ "The Study of Administration" โดย Woodrow Wilson ในปี ค.ศ. 1887 ซึ่งเสนอให้แยกการเมืองออกจากการบริหาร เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

✓ **ยุคหลักการบริหาร (Principles of Administration):** ในช่วงปี ค.ศ. 1927-1937 มีการรวบรวมหลักการบริหารต่าง ๆ เช่น หลัก POSDCoRB (Planning, Organizing, Staffing, Directing, Coordinating, Reporting, Budgeting) ที่เสนอโดย Luther Gulick และ Lyndall Urwick

✓ **ยุครัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะวิชารัฐศาสตร์และวิทยาการจัดการ:** ในช่วงปี ค.ศ. 1950-1970 รัฐประศาสนศาสตร์ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์และวิทยาการจัดการ มีการนำแนวคิดและทฤษฎีจากศาสตร์อื่น ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารภาครัฐ

✓ **ยุคการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management):** ในช่วงปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา มีการนำแนวคิดการจัดการภาคเอกชนเข้ามาใช้ในภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะ

✓ **ยุคการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service):** ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐ และให้ความสำคัญกับค่านิยมประชาธิปไตยและความโปร่งใส

อ้างอิง

บุญทัน ดอกไธสง. (2563). *รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทยา บวรวัฒนา. (2558). *ทฤษฎีและแนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ (พ.ศ. 2430 - 2513) (พิมพ์ครั้งที่ 17)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิเชียร วิทย์อุดม. (2551). *แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์และทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- สุเทพ เสงจินดา. (2566). *วิวัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน*. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(1), 323-333.
- อวยชัย ขบา และ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2556). *พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติ*. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 11(1), 115-140.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2559). *ความเป็นมาของรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย*. วารสารรัชต์ภาคย์, 10(2), 1-16.
- Barzelay, M. (2000). *The new public management: Improving research and policy dialogue*. University of California Press.
- Hanisch, M., Goldsby, C., Fabian, N., & Oehmichen, J. (2023). Digital governance: A conceptual framework and research agenda. *Journal of Business Research*, 162, Article 113777.
- Karimi, S. (2021). Public administration and democracy: The virtue and limit of participatory democracy as a democratic innovation. *Technium Social Sciences Journal*, 15, 493–506.
- Simon, H. A. (1957). *Models of man: Social and rational; mathematical essays on rational human behavior in a social setting*. Wiley.
- Vigoda-Gadot, E., & Kisner, M. (2015). New public management (NPM). In E. Berman, D. A. Bearfield, & M. J. Dubnick (Eds.), *Encyclopedia of public administration and public policy* (3rd ed., pp. 2192–2196). Taylor & Francis.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (A. M. Henderson & T. Parsons, Trans.). Free Press.
- Wilson, W. (1887). The study of administration. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197–222.

1.3 บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากร การกำหนดนโยบาย และการส่งเสริมการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและเป้าหมายของรัฐ โดยในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ก็ต้องปรับตัวให้ทันต่อความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บทความนี้จะวิเคราะห์บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาใน 5 มิติสำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การบริหารความเสี่ยงและการจัดการวิกฤต การส่งเสริมความยั่งยืน และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ

➤ **การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะในยุคดิจิทัล** ในยุคดิจิทัล การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะต้องปรับตัวให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น บล็อกเชน (Blockchain) และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ เช่น การใช้บล็อกเชนในการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ ลดความเสี่ยงของการทุจริตและเพิ่มความไว้วางใจต่อภาครัฐ นอกจากนี้ AI ยังสามารถนำมาใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การปรับตัวของรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ต้องพัฒนารอบแนวคิดใหม่เพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะ โดยเฉพาะ การกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูล (Open Data) และพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่รัฐให้มีทักษะทางดิจิทัล นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและสามารถมีส่วนร่วมใน

การตรวจสอบและบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะได้มากขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใสและยั่งยืนในระยะยาว

➤ **การกำหนดนโยบายสาธารณะในโลกที่มีความเชื่อมโยง** ในยุคโลกาภิวัตน์ การกำหนดนโยบายสาธารณะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในประเทศ แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ข้ามพรมแดน เช่น การค้าเสรีที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและแรงงานในประเทศ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และความมั่นคงทางพลังงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทรัพยากรจากต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (UN) ในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ องค์กรการค้าโลก (WTO) ที่มีบทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางการค้าเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสถียรภาพ ตัวอย่าง การจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำเป็นต้องอาศัยข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศต่าง ๆ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับตัว การพัฒนาบุคลากรด้านนโยบายให้มีทักษะในการดำเนินงานในเวทีสากลเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ทักษะการเจรจาระหว่างประเทศ การจัดทำกรอบความร่วมมือ และการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงระดับโลก ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐสามารถออกนโยบายที่ตอบสนองต่อความท้าทายของโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

➤ **การบริหารความเสี่ยงและการจัดการวิกฤต** การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ระดับโลก เช่น การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงและการจัดการวิกฤต รัฐบาลและองค์กรภาครัฐต้องมีความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปกป้องความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนและภาคธุรกิจ

➤ **บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารความเสี่ยงและวิกฤต**

✓ **การวางแผนเชิงรุกเพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ** หน่วยงานรัฐต้องมีแผนรับมือที่ครอบคลุม ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยต้องวิเคราะห์ความเสี่ยงและคาดการณ์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์ทางการแพทย์ในภาวะวิกฤต และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับภาวะฉุกเฉิน

✓ **การพัฒนาแผนบริหารความเสี่ยงที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์** นโยบายบริหารความเสี่ยงต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น การใช้ข้อมูลเรียลไทม์ในการวิเคราะห์แนวโน้มของการแพร่ระบาด และการออกมาตรการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์

✓ **การสื่อสารที่โปร่งใสและชัดเจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน** การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารวิกฤต รัฐบาลต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาเพื่อลดความตื่นตระหนกของประชาชน ตัวอย่าง ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ประเทศไทยจัดตั้ง ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) เพื่อประสานงานด้านนโยบาย ควบคุมการแพร่ระบาด และจัดสรรทรัพยากรในช่วงวิกฤต ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการมีความเป็นเอกภาพและลดผลกระทบจากโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

✓ **การส่งเสริมความยั่งยืนในบริบทสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ** ความยั่งยืนเป็นแนวคิดสำคัญในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในศตวรรษที่ 21 การผสมผสานระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องอาศัยการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบแนวทางที่สามารถรักษาสมดุลของทั้งสองด้าน